

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Stipe Đuran

MEĐUNARODNI OKVIR ZA SPRJEČAVANJE
FINANCIRANJA TERORIZMA – RH U
MEĐUNARODNOM KONTEKSTU

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2017.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

MEĐUNARODNI OKVIR ZA SPRJEČAVANJE
FINANCIRANJA TERORIZMA – RH U
MEĐUNARODNOM KONTEKSTU

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Ružica Jakešević

Student: Stipe Đuran

Zagreb
Veljača, 2017.

Izjavljujem da sam diplomski rad MEĐUNARODNI OKVIR ZA SPRJEČAVANJE FINANCIRANJA TERORIZMA – RH U MEĐUNARODNOM KONTEKSTU, koji sam predao na ocjenu mentorici doc. dr. sc. Ružici Jakešević, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Stipe Đuran

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
2. POTEŠKOĆE U DEFINIRANJU TERORIZMA I TERORIZAM KAO PRIJETNJA MEĐUNARODNOJ SIGURNOSTI	5
2.1. Povijesni razvoj pojma	5
2.2. Različite definicije i nemogućnost generičkog određenja pojma	6
3. FINANCIRANJE TERORIZMA	9
3.1. Definijsko određenje financiranja terorizma	9
3.2. Upotreba financijskih sredstava	9
3.2.1. Terorističke organizacije	10
3.2.2. Usamljeni akteri i male terorističke ćelije	10
3.3. Izvori sredstava za financiranje terorizma	11
3.3.1. Državna sponzorstva	11
3.3.2. Nezakonite aktivnosti	12
3.3.3. Zakonite aktivnosti	13
3.3.4. Javna potpora	14
3.4. Metode prijenosa financijskih sredstava terorističkih organizacija	15
3.4.1. Korištenje financijskog sustava	16
3.4.2. Korištenje međunarodnog trgovinskog sustava	16
3.4.3. Korištenje fizičkog prijenosa novca	16
3.4.4. Zloupotreba alternativnih sustava prijenosa	17
3.4.5. Zloupotreba dobrotvornih i neprofitnih organizacija	17
4. MEĐUNARODNI OKVIR ZA SPRJEČAVANJE FINANCIRANJA TERORIZMA	19
4.1. Međunarodna konvencija za sprječavanje financiranja terorizma i UN-ove rezolucije	19
4.2. FATF – IX Posebnih preporuka o financiranju terorizma	22
4.2.1. I. Posebna preporuka – Ratifikacija i primjena UN-ovih instrumenata	23
4.2.2. II. Posebna preporuka – Kriminalizacija financiranja terorizma i s tim povezano pranje novca	23
4.2.3. III. Posebna preporuka – Zamrzavanje i konfiskacija terorističkih sredstava	24

4.2.4.	IV. Posebna preporuka – Prijavljivanje sumnjivih transakcija koje se odnose na terorizam.....	24
4.2.5.	V. Posebna preporuka – Međunarodna suradnja.....	25
4.2.6.	VI. Posebna preporuka – Alternativni sustavi prijenosa.....	26
4.2.7.	VII. Posebna preporuka – Elektronički prijenos novca.....	26
4.2.8.	VIII. Posebna preporuka – Neprofitne organizacije.....	27
4.2.9.	IX. Posebna preporuka – Prijenos gotovine.....	28
4.3.	EU u borbi protiv financiranja terorizma.....	29
4.3.1.	Treća EU Direktiva o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma (Treća direktiva).....	30
4.3.2.	Četvrta EU Direktiva o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma (Četvrta direktiva).....	32
4.3.3.	Aksijski plan za jačanje borbe protiv financiranja terorizma.....	33
5.	REPUBLIKA HRVATSKA U BORBI PROTIV FINANCIRANJA TERORIZMA	35
5.1.	Zakonodavni okvir.....	35
5.2.	Sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u RH – institucionalni okvir.....	36
5.2.1.	Tijela prevencije.....	37
5.2.2.	Nadzorna tijela.....	37
5.2.3.	Ured za sprječavanje pranja novca – FIU RH.....	38
5.2.4.	Tijela kaznenog progona i pravosuđe.....	39
6.	ZAKLJUČAK	40
7.	POPIS LITERATURE	41

POPIS TABLICA:

1.	Tablica 1: Sažetak sadržaja Konvencije za sprječavanje financiranja terorizma	20
2.	Tablica 2: IX FATF- ovih Posebnih preporuka o financiranju terorizma	22
3.	Tablica 3: Pregled EU zakonodavstva i odgovarajućih FATF Posebnih preporuka ...	29

POPIS SLIKA:

1.	Slika 1: Shema sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u RH .	37
----	---	----

1. UVOD

Terorizam je jedan od najsloženijih fenomena današnjeg svijeta te zasigurno najizazovnija pojava društva u kojem živimo i kao takav zahtijeva dubinsku analizu svih svojih aspekata u svrhu što učinkovitije borbe protiv istoga. U ovom diplomskom radu svoju ću pažnju usmjeriti na jedan aspekt tog složenog fenomena, a to je njegovo financiranje, odnosno borba protiv financiranja terorizma, kako na međunarodnoj razini tako i na razini Republike Hrvatske.

Moje zanimanje za ovu temu proizlazi iz dinamičnosti svijeta u kojem živimo kojega u posljednje vrijeme potresaju vijesti o brojnim terorističkim napadima u raznim dijelovima svijeta, a pogotovo na europskom kontinentu. Činjenica da se terorizam o kojem sam slušao na vijestima o dalekim zemljama svijeta prebacio u neposredno susjedstvo Republike Hrvatske dodatno je potaknula moju zainteresiranost za ovu temu i na temelju tog osobnog interesa odlučio sam svoj diplomski rad posvetiti jednom dijelu fenomena terorizma, a to je njegovo financiranje i borba protiv istog. Osim moje osobne zainteresiranosti smatram da je ova tema vrlo aktualna i relevantna. Relevantnost teme leži u činjenici da se ogromna ekonomska sredstva nalaze u rukama terorističkih organizacija, koje na različite načine dolaze do novca i time pospješuju pogubnu učinkovitost svojih akata. Bitno je razotkriti načine na koje se terorističke grupe financiraju te zajedničkom suradnjom relevantnih aktera na međunarodnoj sceni urediti sustav za učinkovito sprječavanje financiranja, a samim time i borbe protiv terorizma.

Cilj ovog rada je pobliže prikazati načine na koje se teroristi financiraju te međunarodni okvir za sprječavanje financiranja terorizma i njegovu zakonodavnu i institucionalnu implementaciju u Republici Hrvatskoj. Obrađujući relevantnu literaturu pokušat ću odgovoriti na istraživačko pitanje: jesu li međunarodni mehanizmi dovoljno dobro razvijeni da bi uspješno suzbili financiranje terorizma, te potvrditi hipotezu da zbog konstantnog tehnološkog razvoja i prilagodljivosti terorističkih organizacija novim uvjetima i pronalaženja novih načina financiranja, međunarodni naponi da se razviju učinkoviti mehanizmi za sprječavanje financiranja terorizma ne uspijevaju dati u potpunosti uspješan odgovor. Kako bih što uspješnije obavio svoj zadatak te kako bih se tema što razumljivije i preglednije obradila, podijelit ću ovaj rad u nekoliko poglavlja. U prvom poglavlju ukazat ću na poteškoće koje akademska zajednica ima u definiranju terorizma. Razmatranje terorizma u kontekstu međunarodnog prava zahtijeva cjelovitu definiciju terorizma, prije svega zbog promijenjene

prirode napada i događaja povezanih s njima u posljednje vrijeme. U ovom ću dijelu također prikazati terorizam kao prijetnju međunarodnoj sigurnosti pogotovo danas u globalnom društvu kad s tehnološkim napretkom dolazi do velike promjene u samom karakteru terorizma što rezultira njegovim izmještanjem u novu sferu, a posljedično i većom ranjivosti modernog društva jer se sve blagodati koje je iznjedrila globalizacija vrlo jednostavno mogu upotrijebiti u terorističke svrhe protiv tog istog modernog društva čiji su produkt. Drugo poglavlje ovog rada predstaviti će načine na koje se teroristi i terorističke organizacije financiraju, odnosno prikazat će na što sve terorističke organizacije i usamljeni akteri troše financijska sredstva, izvore financijskih sredstava, ali i metode prijenosa tih sredstava. U trećem ću poglavlju predstaviti međunarodni okvir za sprječavanje financiranja terorizma počevši od UN-ovih konvencija i rezolucija, preko IX Posebnih FATF preporuka, do zakonodavstva za sprječavanje financiranja terorizma koje propisuje Europska unija. U posljednjem poglavlju predstaviti ću sustav za sprječavanje financiranja terorizma Republike Hrvatske, odnosno njegovu zakonodavnu i institucionalnu implementaciju.

2. POTEŠKOĆE U DEFINIRANJU TERORIZMA I TERORIZAM KAO PRIJETNJA MEĐUNARODNOJ SIGURNOSTI

2.1. Povijesni razvoj pojma

Kako bi se ova tema što bolje razumjela na samom početku potrebno je dati određenu definiciju terorizma, no to nije uvijek lako. Iako se terorizam kao pojam koristi u različitim okolnostima i situacijama ne postoji njegova sveobuhvatna definicija koja bi se pri svakom slučaju mogla uzeti za njegovo razmatranje. „Terorizam kao fenomen postoji od davnina, dok je koncept terorizma novijeg datuma“ (Bilandžić, 2010:59). Pojam terorizam prvi put koristi se za vrijeme Francuske revolucije i u suprotnosti sa suvremenom upotrebom tog pojma, uvodi se kao pojam s primarno pozitivnim prizvukom (Hoffman, 2006:3). U tim turbulentnim i nasilnim vremenima neposredno nakon Francuske revolucije država je koristila teror protiv tzv. „neprijatelja revolucije“, a samo to razdoblje naziva se „vladavina terora“ (*Regime de la Terreur*). Nakon pada jakobinske diktature utvrđeno je da su krivci za teror i strahovladu svega 22 osobe, stoga se nameće zaključak kako je teror oružje manjine, koja u svom strahu, smatrajući ugroženima svoje interese, želi izazvati strah i paralizirati protivnike (Bilandžić, 2010:62). Značenje pojma terorizam drastično se mijenja tijekom 80-ih godina 19. stoljeća kada revolucionarne grupe koriste nasilje i teror u borbi protiv Rusije s ciljem rušenja carskog režima. Tad po prvi put pojam terorizam poprima negativno obilježje antidržavnosti. U 30-im godinama 20. stoljeća značenje terorizma se ponovno mijenja te se u manjoj mjeri koristi kako bi se opisali revolucionarni pokreti i njihovo nasilje prema vladama i njihovim vođama, a više da bi se opisala represija provođena od strane diktatora totalitarnih država protiv svog stanovništva (Hoffman, 2006:14). Nakon Drugog svjetskog rata dolazi do ponovne promjene značenja terorizma kad se pojam zbog djelovanja različitih grupa vođenih antikolonijalističkim, separatističkim i etnonacionalističkim idejama ponovno veže uz nasilje protiv države. Uzimajući sve navedeno u obzir Cronin u svom članku „*Behind the Curve: Globalization and International Terrorism*“ zaključuje kako je terorizam dinamičan koncept čije shvaćanje ovisi o političkom i povijesnom kontekstu u kojem se odvija (Cronin, 2003:33).

2.2. Različite definicije i nemogućnost generičkog određenja pojma

„Kao jedan od najopasnijih problema s kojim je suočen suvremeni svijet, terorizam predstavlja interes mnogih znanstvenika, teoretičara, političara, novinara, profesionalnih pripadnika obavještajnih, sigurnosnih, vojnih i policijskih institucija, koji pokušavaju odgovoriti na pitanje: što je terorizam?“ (Bilandžić, 2010:73) Pojam terorizam potječe od latinske riječi *terrere, terreo* što znači plašiti, strašiti, a u svom članku „*The power of terror*“ Smart ga opisuje kao strah koji izazivaju oni čiji kapaciteti da utječu na ponašanje drugih počivaju na njihovom doživljaju da su sposobni i odlučni upotrijebiti nasilje kao sredstvo za postizanje vlastitih ciljeva (Smart, 1978, cit. prema Bilandžić, 2010:74).

Budući da ne postoji općeprihvaćena, generička definicija terorizma u nastavku rada iznijet ću neke definicije koje smatram da valja istaknuti. Pri analizi tih definicija svakako treba voditi računa o tome da autori terorizam definiraju ovisno o njihovom kutu promatranja fenomena ali i istraživačkim pitanjima koja postavljaju te stoga dolazi do različitih definicija. Europska konvencija o suzbijanju terorizma kaže kako je terorizam svaki čin usmjeren na ubijanje ili teško ranjavanje civila ili bilo koje druge osobe koja ne sudjeluje izravno u nekom oružanom sukobu, ako je taj čin, po svojoj prirodi ili kontekstu, usmjeren na zastrašivanje ili prisiljavanje neke vlade ili međunarodne organizacije na izvršenje ili suzdržavanje od izvršenja nekog čina (*Terrorism Act 2000*, cit. prema Bilandžić, 2010:74). Brian Michael Jenkins, jedan od vodećih svjetskih stručnjaka za terorizam određuje terorizam na više načina ali naglašava kako se radi o strategiji pomoću koje se uporabom nasilja proizvode utjecaji na grupacije osoba kako bi se postigli politički ciljevi. Ovom tumačenju terorizma nadodaje i drugo određenje u kojem ističe da je uloga nasilja (prijetnje ili upotreba) prije svega usaditi strah odnosno terorizirati tj. da je to nasilje koje treba proizvesti određene učinke, nasilje koje ne utječe samo na žrtve već je usmjereno spram šire populacije (Jenkins, 1975, cit. prema Bilandžić, 2010:74). Austin T. Turk definira terorizam na pomalo drugačiji način od dosad navedenih te kaže kako se radi o namjernom ubijanju, manje ili više nasumično selektiranih žrtava, s očekivanjem da će se na taj način oslabiti postojanost volje protivnika u političkom sukobu (Turk, 2004, cit. prema Bilandžić, 2010:75). David J. Whittaker u svojoj knjizi „*The Terrorism Reader*“ navodi kako je potrebno razlikovati terorizam od uobičajenog kriminala i nasilja. Iako postoji velika sličnost u oblicima izvršavanja nasilja (otmice, oružani napadi, ...) svrha i motivacija terorističkih akcija razlikuju se od ostalih kriminalnih činova jer za razliku od uobičajenih kriminalnih aktivnosti kojima je cilj ispunjenje osobnih motiva (najčešće stjecanje materijalne dobrobiti), fundamentalni cilj terorističkog nasilja je ultimativna

promjena političkog sistema. Uz definiranje primarnog cilja navodi još nekoliko obilježja koje pridonose razlikovanju terorizma od ostalih vrsta nasilja:

1. uzimajući u obzir njegove ciljeve i motive terorizam je primarno političkog karaktera;
2. koristi nasilje ili prijetnju upotrebom nasilja;
3. psihološke posljedice su dalekosežnije od posljedica koje imaju same žrtve;
4. izvode ih grupe s organiziranim zapovjednim lancem i strukturom ćelija ili individualci, odnosno male skupine individualaca direktno motivirane ideološkim ciljevima ili postojanjem nekog terorističkog pokreta i/ili organizacije; i
5. provode ga subnacionalne i nedržavne grupe (Whittaker, 2012:9-10).

Za razliku od gore navedenih definicija američki sociolog Omar Lizardo postavlja drugačiji pristup proučavanju i definiranju terorizma. U svom članku „*Defining and Theorizing Terrorism: A Global Actor-Centered Approach*“ napominje kako sve definicije terorizma zapravo definiraju teroriziranje jer je u centru njihova promatranja teror postavljen kao sredstvo kojim se dolazi do cilja. Navodi kako je takvo polazište pri definiranju pogrešno jer je teror psihološko stanje stvari koje treba razlikovati od terorizma kojeg on shvaća kao poseban oblik vojno-političke interakcije dvaju aktera. Također navodi kako ne postoji tipičan uzorak ponašanja terorističkih organizacija pa se ni zbog toga teror ne može uzeti kao kriterij za definiranje terorizma. Nasuprot takvom načinu definiranja terorizma on pruža drugačiju perspektivu u kojoj uzima aktere kao kriterij pri definiranju te zaključuje kako se terorizam odnosi na tip nasilne akcije koju iniciraju nedržavni akteri i koja nije priznata kao legitimno sredstvo upotrebe sile koje je usmjereno protiv države koja ima status međunarodnog subjekt, pri čemu takva nasilna interakcija nije vođena pravilima vojnog ponašanja (Lizardo, 2008:92-102).

Pojedini autori smatraju kako je umjesto traženja jedinstvene definicije tako složenog fenomena bolje identificirati njegove glavne karakteristike. Čelnik Protuterorističkog ureda američkog *State Departmenta*, David Long, identificira četiri grupe karakteristika terorizma. To su: ciljevi, strategijske karakteristike, karakteristike operacija te karakteristike terorističkih organizacija. Prema takvoj klasifikaciji ciljevi terorizma su političkog karaktera. Bitno je te političke ciljeve razlikovati od drugih aktivnosti nasilnog djelovanja kao što je npr. mafijaško djelovanje. Do postavljanja takvih političkih ciljeva dolazi zbog nezadovoljstva određenih skupina u društvu što stvara osjećaj obespravljenosti. Takvi osjećaji dovode do transformacije ciljeva u moralne imperativne koji u kombinaciji s ideološkim motivima dovode do terorizma.

Strategijska karakteristika terorizma je stvaranje terora odnosno zastrašivanje. Širenjem straha nastoji se utjecati na vlasti kako bi činile političke ustupke i promjene u skladu sa željama terorističkih organizacija. Kako bi se strah što brže i učinkovitije širio među širokim masama potreban je publicitet koji se također identificira kao jedna od stratejskih karakteristika terorizma. Najvažnije karakteristike terorističkih operacija su te da su one nevojnog karaktera te se planiraju i provode u tajnosti, nasilne su i skoro uvijek uključuju kriminalne akte kao što su npr. ubojstva i otmice. Terorističke organizacije mogu biti tradicionalne koje su strogo hijerarhijski ustrojene ili suvremene koje imaju decentraliziraniju mrežnu strukturu (Bilandžić, 2010:78-79).

I na kraju ovog dijela valja zaključiti zašto nije moguće dati jednoznačnu generičku definiciju terorizma. Britanski sociolog Frank Feuredi kaže kako to nije moguće jer uz to što je terorizam objektivni analitički pojam, također je i moralni sud o ponašanju. I upravo zbog toga što podrazumijeva donošenje vrijednosnih sudova nije ga moguće generički definirati (Bilandžić, 2010:79). Walter Laqueur u svojoj knjizi „*The Age of Terrorism*“ dobro zaključuje kako terorizam predstavlja različite akte za različite ljude. Popularna rečenica „za neke terorist, za neke borac za ljudska prava“ najbolje oslikava činjenicu da prosudba terorizma zaista podrazumijeva donošenje vrijednosnih sudova. Hoffman također to detektira i kaže kako za one koji se identificiraju sa žrtvama nasilja to nasilje razumijevaju kao terorizam, dok oni koji se identificiraju s izvršiteljem, na taj nasilan čin gledaju s više razumijevanja, ako ne i u pozitivnom svijetlu, ali nikako kao terorizam (Hoffman, 2006:23).

Nakon raspada bipolarne strukture međunarodnih odnosa, na međunarodnoj se sceni počela oblikovati nova paradigma – globalizam, koji je zajedno s nizom pozitivnih gospodarskih, političkih, kulturoloških i drugih promjena donio i nove oblike ugroza nacionalne sigurnosti (Tatalović, 2008:22). Iako nije nova ugroza sigurnosti, u današnje vrijeme terorizam zasigurno označava najveću prijetnju nacionalnoj i međunarodnoj sigurnosti upravo zbog globalizacije koja mu omogućava izmještanje u jednu sasvim novu sferu u kojoj dobiva zamah te postaje pogubniji nego ikad prije. Sve veća ideološko – politička zaslijepljenost terorista, kao i dostupnost suvremenog oružja te znanstveno – tehnološki napredak društva učinili su da terorizam postane masovna i sve destruktivnija pojava koja predstavlja ozbiljnu prijetnju međunarodnoj i globalnoj sigurnosti.

3. FINANCIRANJE TERORIZMA

3.1. Definijsko određenje financiranja terorizma

Učinkovita borba protiv financiranja terorizma traži i opsežnu definiciju onoga što podrazumijevamo pod financiranjem terorizma. Tu je definiciju mnogo lakše ponuditi nego definirati terorizam kao takav, kao što je izloženo u početnom dijelu rada. Zakon RH o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma po uzoru na definiciju Međunarodne konvencije Ujedinjenih naroda o sprječavanju financiranja terorizma iz 1999. godine definira financiranje terorizma kao osiguravanje ili prikupljanje sredstava, odnosno pokušaj osiguravanja ili prikupljanja sredstava, zakonitih ili nezakonitih, na bilo koji način, izravno ili neizravno, s namjerom da se upotrijebe ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u cijelosti ili dijelom, za počinjenje terorističkog kaznenog djela, od strane terorista ili terorističke organizacije (NN 87/2008). Ovome valja dodati kako je jako važan standard za definiranje financiranja terorizma postavila Druga posebna preporuka FATF-a, koja obvezuje države da kriminaliziraju financiranje terorizma, terorističkog djela i terorističke organizacije te da moraju osigurati da ta djela osiguravaju predikatna djela pranju novca (Bolta, 2010:419).

3.2. Upotreba financijskih sredstava

Terorističke se organizacije razlikuju po svojoj veličini, strukturi, operativnom dosegu, motivaciji, načinu regrutacije, ali i brojnim drugim karakteristikama. Unatoč svim tim postojećim razlikama među terorističkim organizacijama i samim teroristima kao individualcima, ono što ih karakterizira svakako je zajednička potreba za financijskim sredstvima koja su potrebna da se provedu teroristički napadi, ali i da se omogući cijeli niz aktivnosti koji prethodi takvim napadima. Budući da njihove operativne mogućnosti direktno ovise o financijskim sredstvima logična je njihova težnja da osiguraju stabilan izvor financiranja. FATF-ovo izvješće „*Emerging Terrorist Financing Risks*“ iz 2015. godine navodi kako različite terorističke organizacije imaju različite načine prikupljanja financijskih sredstava, ali i različite troškove (FATF, 2015:9). Prema tom kriteriju FATF razlikuje terorističke organizacije od usamljenih aktera i malih terorističkih ćelija.

3.2.1. Terorističke organizacije

Terorističke organizacije koriste financijska sredstva u sljedeće svrhe:

1. Operacije - „Izravni troškovi za terorističke napade često su relativno niski u odnosu na štetu koju prouzroče“ (Ministarstvo financija, 2012:10). Financijska sredstva potrebna su terorističkim organizacijama kako bi izvodile terorističke napade te poduzele predoperativne korake, što podrazumijeva putovanje do (i od) lokacije napada, upotrebu vozila, oružja i sve tehnologije potrebne za izvođenje napada, izradu lažne osobne dokumentacije, ali i osnovne životne potrebe poput smještaja i hrane.
2. Propaganda i regrutacija – Terorističke su organizacije razvile sofisticirane odnose s javnošću i medijsko djelovanje koje podržava terorističku ideologiju (Ministarstvo financija, 2012:11). Financijska su sredstva terorističkim organizacijama potrebna za uspješnu regrutaciju novih članova što ponekad može biti skupo jer sama regrutacija podrazumijeva upotrebu različitih sredstava. Što se propagande tiče osim jeftinog korištenja društvenih mreža neke terorističke organizacije imaju svoje vlastite magazine (ISIL-ov online magazin Dabiq) te televizijske i radio stanice za promociju svojih poruka.
3. Trening – Sve terorističke organizacije koriste financijska sredstva da bi istrenirale operative i simpatizere u pogledu korištenja oružja, izrade bombi, tajne komunikacije i njihove specifične ideologije. Za to su potrebna određena područja za izgradnju kampova za obuku i trening.
4. Plaće i kompenzacije članstvu – Mnoge terorističke organizacije koriste financijska sredstva za isplatu „plaća“ vodstvu i članovima, ali i kao novčanu pomoć obiteljima uhićenih i pokojnih članova.
5. Socijalne usluge – Mnoge terorističke grupe koriste svoja financijska sredstva za subvenciju institucija koje pružaju zdravstvene, socijalne i edukacijske usluge, kako bi potkopale kredibilitet legitimnih vlasti te izgradili podršku među lokalnom populacijom i potpomogli regrutaciju novih članova. (FATF, 2015:9-10)

3.2.2. Usamljeni akteri i male terorističke ćelije

Za razliku od velikih terorističkih organizacija, teroristi individualci i male ćelije zahtijevaju manja financijska sredstva budući da su troškovi njihovih napada najčešće jako

mali. Istraživanje Emilie Oftedal iz 2015. godine „*The Financing of Jihadi Terrorist Cells in Europe*“, bazirano na sudskim presudama donosi zaključak kako 75% od 40 slučajeva napada malih terorističkih ćelija u Europi između 1994. i 2013. godine, nisu stajala više od 10 000 američkih dolara (Oftedal, 2015. cit. prema FATF, 2015:11). Naime oni ne kontroliraju nikakav teritorij, nemaju nikakve milicijske snage, ne uključuju se u regrutaciju i propagandu niti pružaju ikakve socijalne usluge. Njihove financijske potrebe najčešće obuhvaćaju potrebu za hranom, skloništem, uređajima za komunikaciju, transportom. (FATF, 2015:10-11)

3.3. Izvori sredstava za financiranje terorizma

Terorističke organizacije koriste različite načine prikupljanja financijskih sredstava potrebnih za izvođenje svojih aktivnosti. Michael Freeman u svom članku „*The sources of terrorist financing: theory and typology*“ različite izvore financiranja terorizma svrstava u četiri kategorije: državna sponzorstva, nezakonite aktivnosti, zakonite aktivnosti i javna potpora (Freeman, 2011:465). U sljedećem dijelu svog rada pobliže ću objasniti svaku od navedene četiri kategorije.

3.3.1. Državna sponzorstva

Freeman ističe kako su među primarnim izvorima financijskih sredstava terorističkim organizacijama svakako državna sponzorstva, čiji je broj uz nekoliko iznimaka u znatnom opadanju u posljednjih nekoliko godina. Ovakav način financiranja terorističkih organizacija bio je mnogo uobičajeniji za vrijeme Hladnog rata, kad su marksističke grupe diljem svijeta bile financirane od strane komunističkih država poput SSSR-a, Kube i Sjeverne Koreje (Sterling, 1981, cit. prema Freeman, 2011: 465). Ovdje valja spomenuti kako su mnoge arapske zemlje financirale Palestinsku oslobodilačku organizaciju (PLO), osiguravajući joj 100 i više milijuna američkih dolara godišnje. Također, Libija je '80-ih godina 20. stoljeća financijski podupirala mnoge terorističke organizacije među kojima su Abu Nidal, Crvene brigade, IRA-u, PLO, ETA-u, Japansku crvenu vojsku, itd. (Adams, 1986, cit. prema Freeman 2011:465).

U daljnjoj razradi državnog sponzorstva kao izvora financiranja terorističkih organizacija Freeman objašnjava neke prednosti takvog načina financiranja s gledišta terorističkih

organizacija. Napominje da su prednosti sadržane u činjenici da se radi o jednostavnoj metodi kojom se osiguraju ogromna financijska sredstva. Osim prednosti, Freeman ističe i dva nedostatka državnih sponzorstava s gledišta terorističkih organizacija. Prvi nedostatak je taj da država može koristiti financijsku podršku kako bi kontrolirala aktivnosti terorističke organizacije u smislu da je učini produženom rukom državnih interesa zbog čega može doći do uključenja organizacije u aktivnosti koje inače ne bi poduzimala. Drugi nedostatak sadržan je u činjenici da se države i njihove politike mijenjaju; u nekim slučajevima nestaju (SSSR i financiranje marksističkih grupa tijekom Hladnog rata), a u drugim slučajevima jednostavno mijenjaju svoje politike i prestaju financirati terorističke organizacije (Libija zbog međunarodnog pritiska) (Freeman, 2011:465-466).

3.3.2. Nezakonite aktivnosti

Još jedan način na koji se terorističke organizacije financiraju svakako je širok raspon nezakonitih aktivnosti u koje se uključuju. Među najpopularnijim ilegalnim aktivnostima su različite vrste krijumčarenja (najčešće droge), iznuđivanje i reketarenje te otmice.

Teroristi krijumčare različite stvari, među kojima se posebno ističu droga, dijamanti, cigarete, novac, prirodni resursi poput nafte i ugljena, ali i ljudi, sve kako bi priskrbili sredstva za financiranje svojih organizacija i operacija (Freeman, 2011:467). Ovdje bih posebno istaknuo krijumčarenje droge koje je usko povezano s terorističkim aktivnostima te u posljednje vrijeme izaziva veliki interes; čak se razvio i pojam narkoterizam¹ koji pobliže objašnjava ovu spregu kriminala. Terorističke organizacije koje su poznate po krijumčarenju droge su: FARC u Kolumbiji, PKK u Turskoj, Talibani u Afganistanu. Freeman napominje kako terorističke organizacije mogu biti uključene u proizvodnju i prodaju droge, ali kako u mnogo većem omjeru sudjeluju u distribuciji i tranzitu droge kroz državu i preko njenih granica. Za primjer navodi PKK koji je uključen u krijumčarenje heroina iz jugozapadne Azije u Europu, pri čemu 80% te droge u Europi ima neke veze s PKK-om, što toj terorističkoj organizaciji donosi ogromne financijske dobitke (Freeman, 2011:467).

¹ Pojam se pojavio nakon što ga je prvi put upotrijebio predsjednik Perua Fernando Belaúnde Terry 1983. godine kad je njime opisao teroristički tip napada narkokartela na policijske snage. Terminom se opisuje povezanost stečene zarade od ilegalnog trgovanja drogom i izvaninstitucionalno nasilje (Perković i Mikac, 2012:83)

Iznudjivanje i reketarenje također je čest izvor financiranja terorističkih organizacija. Najčešće je povezano s djelomično ranjivim skupinama kojima prijete nasiljem ako im ne osiguraju određena financijska sredstva. Reketiranje je postalo jedan od osnovnih izvora za financiranje brojnih terorističkih organizacija. Tako ISIL iznudjuje novac od svih stanovnika područja koja drži pod kontrolom (FATF, 2015:17), ali i uvodi posebne „poreze“ za korištenje javnih prometnica u Siriji i Iraku te za podizanje novca iz privatnih banaka u nekim gradovima, npr. u Mosulu (*Department of the Treasury*, 2015:15).

Otmice, odnosno otkupnina od otmica predstavlja najučestaliji i najprofitabilniji izvor financiranja terorističkih organizacija. Američka vlada procjenjuje da je ISIL u 2014. godini od otkupnina uprihodio između 20 i 45 milijuna američkih dolara (*Department of the Treasury*, 2015:14). FATF-ovo izvješće „*Emerging Terrorist Financing Risks*“ iznosi podatak da otkupnine terorističkim organizacijama donose od 5 do 50% godišnjih prihoda, ovisno o faktorima kao što su veličina organizacije i ekonomski uvjeti u regijama u kojima djeluju (FATF, 2015:18).

3.3.3. Zakonite aktivnosti

Neke se terorističke organizacije osim nezakonitih aktivnosti upuštaju u one potpuno zakonite kako bi financirale svoje potrebe. U financiranju terorizma „korištenje zakonitih izvora odnosno zakonitih novčanih sredstava poznato je i kao fenomen pod nazivom tzv. crno pranje (*black washing*) u postupku kojim se tzv. čisti novac pretvara u tzv. crni novac namijenjen financiranju terorizma“ (Ministarstvo financija, 2012:12). Primjer zakonitih aktivnosti za financiranje terorizma je Al Qaeda koja je u Sudanu između 1992. i 1996. godine vodila cijeli niz zakonitih poslova, uključujući farme kikirikija i meda, nekoliko trgovačkih kompanija, tvornice za proizvodnju namještaja, pekarnice i investicijske kompanije (Burke, 2003, cit. prema Freeman, 2011:469). Rizik od upotrebe zakonitih poslovnih sredstava za financiranje terorizma postoji posebno kod poslovnih aktivnosti koje ne zahtijevaju velika ulaganja, a taj se rizik dodatno povećava kod aktivnosti s gotovinskim transakcijama kod kojih je jako teško provjeriti odnos između prijavljene i stvarne prodaje (Ministarstvo financija, 2012:12).

Što se tiče pitanja sigurnosti uključenja u zakonite aktivnosti od strane terorističkih organizacija ono donosi određene prednosti zbog toga što se radi o u potpunosti legalnim

aktivnostima te zbog toga same terorističke organizacije i oni uključeni u njihovu provedbu vrlo rijetko mogu biti meta države, no također donosi i neke nedostatke zbog činjenice da legalne aktivnosti mogu sa sobom donijeti i neželjenu pozornost državnih vlasti što je problematično ako se teroristička organizacija pokušava pritajiti dok je još u fazi planiranja napada (Freeman, 2011:469).

Osim upuštanja u zakonite poslovne aktivnosti još je jedan izvor zakonitih sredstava za financiranje terorizma. Radi se o samofinanciranju. „Samofinanciranje uključuje vlastita sredstva samog teroriste, njegove bliže ili šire rodbine. Vlastita sredstva podrazumijevaju ušteđevinu, kreditna sredstva ili pak novčana sredstva koja proizlaze iz zakonitih poslovnih aktivnosti samog teroriste odnosno njegove bliže ili šire rodbine. Također, samofinanciranje može uključivati i novčana sredstva osobe ili organizacije koja nije direktno uključena u planiranje ili provođenje samog terorističkog akta (Ministarstvo financija, 2012:12). Samofinanciranje prvenstveno koriste male terorističke organizacije i ćelije, što dokazuje već prije spomenuto istraživanje norveške znanstvenice Emilie Oftedal koja dolazi do zaključka kako su se ekstremisti koji su planirali napade u Zapadnoj Europi uglavnom oslanjali na financiranje iz vlastitih plaća i ušteđevina (Oftedal, 2015. cit. prema FATF, 2015:25). Najbolji primjer za to je teroristički napad na londonski transportni sustav 2005. godine. Službeno izvješće o tom napadu navodi: „Prihvaćeni pokazatelji ukazuju da se grupa samofinancirala. Ne postoje dokazi o vanjskim izvorima prihoda. Naša najbolja procjena je da ukupni troškovi ne prelaze iznos od 8 000 britanskih funti“ (*United Kingdom Home Office*, 2006. cit. prema FATF –GAFI, 2008:14).

3.3.4. Javna potpora

Donacije su zasigurno jedan od glavnih izvora financijskih prihoda ultra nacionalističkih i islamističkih terorističkih organizacija. Ovdje važnu ulogu igraju dobrotvorne odnosno humanitarne organizacije. Radi se o organizacijama od društvenog povjerenja koje imaju pristup značajnim izvorima financijskih sredstava te se njihove aktivnosti uglavnom baziraju na gotovinskim transakcijama. Neke od tih dobrotvornih organizacija imaju međunarodni karakter i tako čine okvir za provođenje operacija i financijskih transakcija na međunarodnoj razini, te posluju u okvirima manje zahtjevnih zakonskih propisa u odnosu na financijske institucije (Ministarstvo financija, 2012:12) pa tako čine plodno tlo za zlouporabu od strane terorističkih organizacija. Ovdje treba istaknuti kako su karitativne i vjerske organizacije

posebno pogodne za potencijalno kazneno djelo financiranja terorizma. „Terorističke skupine vide te organizacije kao dobar medij za širenje svojih ideala među potencijalnim simpatizerima, a time i za motivaciju simpatizera na doniranje sredstava za takve svrhe. Ideološka indoktrinacija koja tada prati pružanje socijalne, ekonomske i druge vrste pomoći u takvim organizacijama, pomaže regrutiranju radikalnog dijela populacije za različita sudjelovanja u terorističkom činu“ (Pedić, 2010:147). Nakon terorističkih napada na SAD 11. rujna 2011. godine „ustanovljeno je da je neprofitni sektor pružao i direktnu i indirektnu potporu terorističkim organizacijama. Otkriveno je da neprofitne organizacije, pod krinkom prikupljanja sredstava za humanitarne, vjerske i druge svrhe, često ta sredstva u konačnici namjenjuju teroristima kao alat koji im omogućuje provedbu njihovih aktivnosti. Osim takvog svjesnog sudjelovanja u pripremi terorističkog čina, one mogu i potpuno nesvjesno biti uvučene u takve operacije“ (Pedić, 2010:139-140). Primjer financiranje terorizma od strane neprofitnih organizacija su *Global Relief Foundation* i organizacija al-Wafa koje su financirale Al Qaeda-u (Freeman, 2011:470). Sve ovo neprofitni sektor svrstava u sektor visokog rizika za financiranje terorizma koji zasluži poseban oprez.

Neke terorističke organizacije primaju financijsku potporu i od zajednica iz dijaspore. Freeman napominje kako je razlika između ovakve vrste financiranja i financiranja iz neprofitnog sektora u tome što je financijska potpora od strane grupa iz dijaspore više zasnovana na etničkom i rasnom kontekstu, a manje na onom religijskom (Freeman, 2011:470). Primjer ovakvog financiranja terorizma zasigurno je IRA čiji su financijski prihodi 70-ih godina 20. stoljeća 50% bili sazdani od donacija NORaid američkih Iraca. Također je i palestinska dijaspora financirala PLO i to izdvajanjem od svojih plaća u iznosu od 5 do 7% (Freeman, 2011:470).

3.4. Metode prijenosa financijskih sredstava terorističkih organizacija

Slično kao i sami izvori financiranja terorizma i metode prijenosa financijskih sredstava također su različite. Postoje tri osnovne metode prijenosa financijskih sredstava u svrhu financiranja terorizma. To su: korištenje financijskog sustava, korištenje međunarodnog trgovinskog sustava i korištenje fizičkog prijenosa novca. Uz ova tri osnovna tipa teroristi često zloupotrebljavaju alternativne sustave prijenosa (*alternative remittance system*) ali i dobrotvorne odnosno neprofitne organizacije kako bi prikrili korištenje navedenih metoda prijenosa financijskih sredstava.

3.4.1. Korištenje financijskog sustava

Financijske institucije predstavljaju formalni financijski sustav. Usluge dostupne pomoću formalnog financijskog sustava koriste i terorističke organizacije kako bi transferirale financijska sredstva potrebna za financiranje terorizma. Brzina i lakoća kojom se sredstva mogu premještati unutar međunarodnog financijskog sustava omogućuju teroristima efikasno i učinkovito premještanje sredstava između i unutar različitih nadležnosti, često i bez da budu primijećena. U kombinaciji s drugim mehanizmima, kao što su *off-shore* kompanije, formalne financijske institucije mogu osigurati teroristima pokrića koja su im potrebna za obavljanje njihovih poslova (pranje novca) (FATF-GAFI, 2008:21-22). Na ovaj način „novčana sredstva doznachavaju se uobičajenim transferima putem računa u kreditnim institucijama“ (Bolta, 2010:423). „Uvođenjem proaktivnih mjera sprječavanja korištenja financijskog sustava za pranje novca i financiranje terorizma kroz primjenu obveznih mjera dubinske analize klijenta, kao i sustava međunarodnih restriktivnih mjera i izravnog zamrzavanja imovine koja se povezuje s teroristima i s njima povezanim osobama, uporaba takvog sustava, koji zahtjeva potpunu identifikaciju sudionika transakcije te utvrđivanje i praćenje svrhe i namjene transakcije, može biti vrlo rizična za financiranje terorizma“ (Bolta, 2010:423).

3.4.2. Korištenje međunarodnog trgovinskog sustava

Međunarodni trgovinski sustav podliježe širokom rasponu rizika i ranjivosti koje pružaju terorističkim organizacijama mogućnost za prijenos vrijednosti i dobara kroz naizgled legitimne trgovinske tokove (FATF-GAFI, 2008:23). U posljednjih nekoliko desetljeća međunarodna trgovina je znatno porasla, a time i mogućnosti koje koriste terorističke organizacije pri svom financiranju.

3.4.3. Korištenje fizičkog prijenosa novca

Korištenje fizičkog prijenosa novca je jedan od načina koji teroristima omogućuje prijenos sredstava bez da se izlažu mjerama sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma koje se provode u financijskom sustavu. Neka istraživanja su utvrdila da se korištenje fizičkog prijenosa novca koristi u zemljama Srednjeg Istoka i Južne Azije, tj. u zemljama gdje je elektroničko bankarstvo slabo razvijeno. Također je utvrđeno da se takvo korištenje prijenosa

novca koristi čak i u Europi i između zemalja s razvijenim financijskim sustavom, a sve s ciljem kako bi se sredstva koja su namijenjena financiranju terorizma držala dalje od financijskog sustava i rizika da budu otkrivena (Ministarstvo financija, 2012:13). Iako financijska sredstva mogu biti prikupljena na različite načine, ona se jako često pretvaraju u gotovinu kako bi ih se dostavilo u zone konflikta. Ovoj činjenici svakako pridonosi nestabilnost nacionalnih granica zemalja u konfliktu (npr. Sirija i Irak), poteškoće u razotkrivanju krijumčarenja novca (pogotovo malih količina novca) te postojanje neformalne i ne regulirane ekonomije (FATF, 2015:23).

3.4.4. Zloupotreba alternativnih sustava prijenosa

Alternativni sustav prijenosa, poput *hawale*, uobičajeni su načini prijenosa sredstava zbog brze i jeftine usluge jer se radi o neformalnom i nelicenciranom bankovnom poslovanju bez identifikacije klijenata i službenog dokumentiranja poslovanja. Ovakav sustav prijenosa financijskih sredstava temelji se na povjerenju te se njime novčana sredstva prenose s jedne lokacije na drugu bez istovremenog fizičkog prijenosa novca, odnosno financijskih sredstava. Takav se sustav odvija izvan tradicionalnog bankovnog sektora, odnosno paralelno s njim, u potpunosti je nereguliran i sukladno s tim jako ga je teško otkriti. Postoji limitirano dokumentiranje transakcija bazirano na kodovima i šiframa te je iz tih razloga posebno atraktivan za prijenos sredstava za financiranje terorističkih organizacija jer je skoro nemoguće rekonstruirati tijek transakcija i novca (Bolta, 2010:424). Upravo zbog tokova novca i transakcija mimo službenih financijskih i bankarskih institucija, *hawala* sustav pomaže u financiranju terorizma omogućujući terorističkim organizacijama prijenos novčanih sredstava potrebnih za održavanje terorističkih organizacija i njihovih pogubnih operacija. *Hawala* sustav počinje privlačiti pozornost nakon terorističkih napada na WTC i Pentagon 11. rujna 2001. godine kad je postalo jasno da su neka financijska sredstva upotrijebljena za financiranje tih terorističkih napada bila usmjerena pripadnicima Al Qaeda-e upravo putem *hawala* sustava (Allbusiness, 2003. cit. prema Faith, 2011:28).

3.4.5. Zloupotreba dobrotvornih i neprofitnih organizacija

Humanitarne organizacije strukturirane su tako da omogućuju prikupljanje novčanih sredstava od velikog broja nepoznatih donatora. Vrlo je česta i njihova zloupotreba jer

omogućuje korištenje zakonskih novčanih transakcija u svrhu prikrivanja transfera novčanih sredstava terorista i terorističkih organizacija (Ministarstvo financija, 2012:13) što se dodatno pospješuje uspostavom međunarodnih financijskih mreža tih organizacija kroz koje novac često ide u područja obilježena političkom i gospodarskom nestabilnosti te nedostatkom učinkovitih mjera za sprječavanje financiranja terorizma. Damir Bolta u svom članku „Sprječavanje financiranja terorizma“ navodi kako UN raspolaže podacima o evidentiranim slučajevima gdje je Al Qaeda koristila humanitarne i neprofitne organizacije kao način prikupljanja ili transferiranja sredstava te tomu dodaje i rezultate jednog od istraživanja sprječavanja financiranja terorizma koji pokazuju da je 45% slučajeva sumnjivih transakcija u vezi financiranja terorizma koje su obrađivale financijski – obavještajne jedinice bilo povezano s humanitarnim i neprofitnim organizacijama (Bolta, 2010:425).

4. MEĐUNARODNI OKVIR ZA SPRJEČAVANJE FINANCIRANJA TERORIZMA

Napori međunarodne zajednice za sprječavanje financiranja terorizma dio su šireg međunarodnog okvira u borbi protiv svih aspekata terorizma. Takvi su napori razvijeni kako na globalnoj tako i na regionalnoj razini. Ovdje uz priču o financiranju terorizma i međunarodnoj borbi protiv istoga treba spomenuti i problematiku pranja novca, budući da je potonje usko povezano s financiranjem terorista i terorističkih organizacija, a posljedično i s međunarodnim restriktivnim mjerama u borbi protiv terorizma. I dok je pranje novca u fokusu međunarodne zajednice od kraja 1980-ih godina, borba protiv financiranja terorizma uglavnom je postala dio agende međunarodne zajednice tek nakon terorističkih napada na SAD 11. rujna 2001. godine (Ertl, 2004. cit. prema Haigner, Schneider i Wakolbinger, 2012:36).

4.1. Međunarodna konvencija za sprječavanje financiranja terorizma i UN-ove rezolucije

Neposredno prije terorističkih napada na SAD 2001. godine Ujedinjeni Narodi 1999. godine usvajaju Međunarodnu konvenciju za sprječavanje financiranja terorizma te ona postaje svojevrsni uvod, odnosno primarni dokument na koju će se osloniti buduća borba protiv financiranja terorizma. Rezultat je francuske inicijative koja je naišla na snažnu podršku G8 skupine čiji su „ministri vanjskih poslova zaključili kako je sprječavanje prikupljanja financijskih sredstava u terorističke svrhe prioritet za buduće antiterorističko djelovanje,, (MMF, 2003:5).

Konvencija o sprječavanju financiranja terorizma pokazuje kako je financiranje terorizma, za razliku od Ertelove tvrdnje, ipak bilo globalno pitanje i prije terorističkih napada na SAD 2001. godine. Njome pružanje ili stjecanje sredstava, s namjerom da se ta sredstva upotrijebe za financiranje terorizma, postaje ilegalno. Lavallo napominje kako ova Konvencija izuzima dotadašnju praksu o izuzetnoj nadležnosti pojedine države u slučajevima kad je kazneno djelo počinjeno na teritoriju te države, od strane državljanina te države koji je prisutan unutar granica iste (Lavallo, 2000:506 – 507) i upućuje na zajedničku suradnju u međunarodnoj zajednici. Derenčinović naglašava kako „konvencija osigurava mehanizme identifikacije, zamrzavanja i oduzimanja sredstava iz nezakonitih fondova i njihovu raspodjelu među

državama čiji se kriteriji određuju prema okolnostima slučaja“ (Derenčinović, 2005). Konvencija ne propisuje nikakav međunarodni izvršni mehanizam te je obvezujuća samo za države potpisnice (Bantekas 2003. cit. prema Dalyan, 2008:142). Tablica koja slijedi prikazuje sažetak sadržaja Konvencije.

Tablica 1: Sažetak sadržaja Konvencije za sprječavanje financiranja terorizma:

ČLANAK	SADRŽAJ
članak 4	kriminaliziranje financiranja terorizma kao što je definirano u člancima 2 i 3
članak 5	utvrđivanje odgovornosti (kriminalne, građanske, administrativne) korporacija za djelo financiranja terorizma
članak 6	isključenje opravdanja za financiranje terorizma baziranih na političkim, filozofskim, i drugim razmatranjima
članak 7	uspostava jurisdikcije nad djelima financiranja terorizma
članak 8	uspostava moći države da identificira, detektira, zamrzava i oduzima sredstva korištena za počinjenje djela financiranja terorizma
članci 9, 17 i 19	uspostava procedure za zadržavanje ljudi osumnjičenih za financiranje terorizma (uključujući notifikacije drugih jurisdikcija)
članak 10	implementacija principa „sudski goni ili izruči“
članak 11	implementacija odredbe o izručenju
članci 12 – 15	implementacija odredbe o zajedničkoj suradnji i izručenju
članak 16	implementacija odredbe o transferu pritvorenika i zatvorenika
članci 18 i 1	preuzimanje mjera sprječavanja financiranja terorizma, uključujući:
(a)	zabranu ilegalnog ohrabrivanja, poticanja, organiziranja i upuštanja u djela financiranja terorizma
(b)	zahtjev financijskim institucijama za korištenje najučinkovitijih dostupnih mjera za identifikaciju korisnika: obraćanje posebne pažnje na sumnjive transakcije; prijavljivanje sumnjivih transakcija te regulacija neidentificiranih korisnika računa
članci 18 i 2	razmotriti:
(a)	mjere nadzora, uključujući npr. licenciranje svih agencija za prijenos novca
(b)	moгуće mjere za detektiranje i motrenje prekograničnog prijenosa gotovine
članci 18 i 3	uspostava kanala za razmjenu informacija između zaduženih agencija i servisa
(a)	
(b)	uspostava procedura suradnje s drugim strankama o osobama i sredstvima sumnjivim za financiranje terorizma
članci 18 i 4	razmotriti razmjenu takvih informacija preko Interpola

Izvor: MMF, 2003:6

Prema Konvenciji države potpisnice imaju tri glavne obveze:

1. u svoje kaznene zakone moraju uvrstiti financiranje terorističkih akata;
2. moraju se uključiti u široku suradnju s drugim državama potpisnicama i omogućiti im pravnu pomoć u pitanjima obuhvaćenim Konvencijom; i
3. moraju postići određene zahtjeve koji se odnose na ulogu financijskih institucija u otkrivanju i prijavljivanju dokaza financiranja terorističkih akata (MMF, 2003:5).

Vijeće sigurnosti UN-a 1999. godine prihvatilo je Rezoluciju 1267 (1999) koja je direktno usmjerena na pronalaženje Osame Bin Ladena među talibanima te zamrzavanje svih financijskih sredstava u vlasništvu ili pod kontrolom talibana (UN, 1999). Nakon terorističkih napada na SAD 2001. godine, Vijeće sigurnosti UN-a donosi Rezoluciju 1373 (2001) u kojoj su sadržana dva osnovna načela Vijeća sigurnosti pri razmatranju problema terorizma:

1. stav da su djela terorizma izravna prijetnja međunarodnom miru i sigurnosti; i
2. zahtjev državama članicama da poduzmu mjere protiv pojedinaca, grupa i organizacija te njihovih sredstava.

MMF-ov priručnik iz 2003. godine „*Suppressing the Financing of Terrorism*“ naglašava kako ova Rezolucija ima kvazizakonodavni karakter te da su mjere koje propisuje općenitog karaktera iako je sama Rezolucija nastala kao reakcija na terorističke napade na SAD (MMF, 2003:16). Te su mjere usmjerene na prevenciju, progon i kažnjavanje svih djela financiranja terorizma. Rezolucija zahtijeva zamrzavanje imovine terorista u cijelosti, ostavljajući nepromijenjen režim za potrebe zamrzavanja imovine terorista ustanovljen na temelju ranijih rezolucija Vijeća sigurnosti (UN, 2001).

Osnovana je i posebna komisija UN-a (Komisija 1267) za razvoj tzv. „crnih lista“ imena pojedinaca i organizacija čija će sredstva biti zamrznuta i kojima će pristup financijskim institucijama širom svijeta biti zabranjen (Biersteker i Eckert, 2008. cit. prema Levi, 2010:4). Pojedinci i organizacije mogu zatražiti brisanje s „crnih lista“ sljedeći određene procedure, ali Levi naglašava kako te procedure i kriteriji nisu u potpunosti jasni (Levi, 2010:4).

4.2. FATF – IX Posebnih preporuka o financiranju terorizma

Radna skupina za financijske aktivnosti – FATF (*Financial Action Task Force*) važno je i utjecajno međunarodno *policy making* tijelo koje u fokusu svojeg djelovanja ima borbu protiv pranja novca, zbog čega je i osnovano 1989. godine na *summitu* zemalja G7 skupine, na poticaj Opće skupštine UN-a, ali i borbu protiv financiranja terorizma. FATF je izdao 40 Preporuka koje sadržavaju cjelovit akcijski plan potreban za uspješnu borbu protiv pranja novca. Nakon terorističkih napada na SAD 2001. godine, kad u fokus ovog tijela dolazi i borba protiv financiranja terorizma, donosi IX Posebnih preporuka o financiranju terorizma. Ilias Bantekas napominje kako su FATF-ove preporuke krajnje uvjerljiv *soft law* s efektom ne samo na zemlje članice, nego i one koje to nisu. Također zaključuje kako snaga FATF-ovih preporuka proizlazi iz njihove reprodukcije od strane odgovarajućih državnih institucija u korist privatnih i javnih tijela, te kako upotreba elektroničkih sredstava komunikacije bez potrebe za zakonodavnom implementacijom preporuka osigurava njihovo brzo prihvaćanje (Bantekas, 2003:319). Tablica 2 prikazuje IX Posebnih preporuka uz kratko objašnjenje njihova sadržaja.

Tablica 2: IX FATF-ovih Posebnih preporuka o financiranju terorizma:

I.	Ratifikacija i primjena UN instrumenata – posebno Međunarodne konvencije za sprječavanje financiranja terorizma i Rezolucija 1267 i 1373
II.	Kriminalizacija financiranja terorizma i s tim povezano pranje novca – dati pravni okvir i sredstva za istragu, krivično gonjenje i kažnjavanje financiranja terorizma
III.	Zamrzavanje i konfiskacija terorističkih sredstava – kako bi se spriječio prijenos novca i kaznilo teroriste
IV.	Prijavljivanje sumnjivih transakcija koje se odnose na terorizam – djelovanje onih subjekata koji su dužni podnijeti prijavu
V.	Međunarodna suradnja – osigurati međunarodnu pravnu pomoć i razmjenu informacija između država
VI.	Alternativni sustavi prijenosa – povećati transparentnost i kontrolu nad sredstvima izvan konvencionalnog financijskog sustava
VII.	Elektronički prijenos novca – osnovne informacije učiniti dostupnima pravosuđu, obavještajnim službama i regulatornim subjektima
VIII.	Neprofitne organizacije – spriječiti zlouporabu u svrhu financiranja terorizma
IX.	Prijenos gotovine – spriječiti sumnjive prekogranične tokove gotovine i omogućiti sankcije i konfiskaciju kod uočenih nepravilnosti

Izvor: Howell, 2007:13

Prvih pet posebnih preporuka sadržava standarde koji su slični odredbama Konvencije (1999) i Rezolucije 1373 (2001) te su to one mjere koje uspostavljaju pravni i proceduralni okvir za otkrivanje i kažnjavanje financiranja terorizma, dok posljednje četiri posebne preporuke pokrivaju nova područja te uspostavljaju posebne mjere kako bi otkrivanje financiranja terorizma bilo što češće (MMF, 2003:25; Martuscello, 2011:375).

4.2.1. I. Posebna preporuka – Ratifikacija i primjena UN-ovih instrumenata

Prva posebna preporuka, kao što je vidljivo iz tablice, odnosi se na ratifikaciju i implementaciju UN-ovih instrumenata, prije svega Konvencije iz 1999. godine o suzbijanju financiranja terorizma, ali i provedbu svih UN-ovih rezolucija koje se tiču antiterorizma. Ova preporuka, dužnost borbe protiv terorizma jasno pozicionira na razinu međunarodne zajednice. Pozivanjem na ovu Konvenciju, koju je Opća skupština UN-a jednoglasno prihvatila, Prva posebna preporuka odbacuje institut bankarske tajne kao valjan razlog za odbijanje suradnje i poduzimanje koraka za sprječavanje i neutraliziranje financiranja terorizma. Takvi koraci ne uključuju samo kriminalnu, civilnu i administrativnu odgovornost onih koji financiraju terorizam, već podrazumijevaju i identificiranje, zamrzavanje i oduzimanje sredstava koja su namijenjena financiranju terorizma. Ukratko, ova odredba teži daljnjem pritisku na države da pridonose borbi protiv financiranja terorizma (Martuscello, 2011:375; FATF, 2010:2).

4.2.2. II. Posebna preporuka – Kriminalizacija financiranja terorizma i s tim povezano pranje novca

Druga posebna preporuka daje pravni okvir za progon i primjenu sankcija za osobe koje financiraju terorizam, čemu je svrha osigurati svim državama veliku fleksibilnost za procesuiranje svih onih koji su na bilo koji način povezani s terorizmom. Interpretativna bilješka koju FATF izdaje kao tumač Posebnih preporuka napominje kako je još jedna svrha ove preporuke da ukaže kako je obveza država osigurati da se takva kaznena djela (financiranje terorizma, terorističkih djela i organizacija) odrede kao predikatna kaznena djela pranja novca (FATF, 2010:4). Martuscello tumači da FATF na takav način stvara pritisak na države da djela povezana s terorizmom odrede kao ozbiljna kaznena djela koja povećavaju

rizik za financiranje terorizma te se počiniteljima takvih djela može suditi i za pranje novca i za terorizam (Martuscello, 2011:376).

Važnost ove preporuke sadržana je u činjenici da bi izostankom kriminalizacije financiranja terorizma u svim državama, oni koji financiraju terorizam, pronašli „sigurne luke“ u kojima bi izbjegli kazneni progon (Bowers, 2009, cit. prema Martuscello, 2011:376). Međunarodna konvencija za sprječavanje financiranja terorizma trebala bi biti temelj za provedbu ove posebne preporuke.

4.2.3. III. Posebna preporuka – Zamrzavanje i konfiskacija terorističkih sredstava

Treća posebna preporuka zahtjeva od država da zamrznu sredstva teroristima i onima koji financiraju terorizam i terorističke organizacije, te da donesu mjere za oduzimanje imovine „koja je prihod od, ili je upotrijebljena, ili je trebala biti upotrijebljena ili doznačena za upotrebu u, financiranje terorizma, terorističkim djelima ili terorističkim organizacijama“ (FATF, 2010:2), s ciljem da se uspostave određeni uvjeti koji su potrebni da se kazne oni koji su osumnjičeni za financiranje terorizma.

Analizom ove posebne preporuke vidljivo je kako mjere koje donosi imaju preventivni, ali i kazneni karakter. Mjera s preventivnim karakterom je zamrzavanje sredstava jer se na takav način teroristima i terorističkim organizacijama onemogućuje pristup financijskim resursima. Kazneni karakter ove preporuke sadržan je u mjeri oduzimanja i konfiskacije imovine koja se koristi kako bi se financirao terorizam (FATF, 2010:7).

Martuscello zaključuje kako je ova posebna preporuka posebno važna jer predstavlja izravan napad na organizacije koje teroristi koriste kako bi svoja financijska sredstva prikazali kao legitimna, kako njihov izvor, tako i krajnju svrhu (Martuscello, 2011:377).

4.2.4. IV. Posebna preporuka – Prijavljivanje sumnjivih transakcija koje se odnose na terorizam

Ova posebna preporuka „upućuje financijsku instituciju ili neko drugo tijelo podvrgnuto obvezama sprječavanja pranja novca da, ako postoji sumnja ili osnovana sumnja da su sredstva povezana ili bi mogla biti upotrijebljena za terorizam i terorističke aktivnosti ili od

strane terorističkih organizacija, odmah o svojoj sumnji izvijesti nadležna državna tijela“ (Cindori, 2010:63). Prepoznaje se mogućnost subjektivnog ili objektivnog kriterija na kojima bi takva prijava trebala biti bazirana. Subjektivni kriterij je onaj gdje financijske institucije sumnjaju da sredstva potječu ili su namijenjena za terorističke aktivnosti, dok je objektivni kriterij onaj gdje je zahtjev za prijavom transakcije utemeljen na postojanju osnovane sumnje da sredstva potječu ili su namijenjena za terorističke aktivnosti (MMF, 2003:29; Cindori, 2010:63).

Četvrta posebna preporuka sa svojim zahtjevom za prijavljivanje sumnjivih transakcija nadopunjuje treću posebnu preporuku jer upozoravajući vlasti na postojeće sumnjive aktivnosti omogućava poduzimanje pravovremene preventivne mjere zamrzavanja imovine, a posljedično i njeno oduzimanje ako postoje opravdani razlozi za to. Osim toga, ova preporuka uključuje cjelokupni financijski sustav i financijske institucije u borbu protiv financiranja terorizma, što je izrazito bitno jer upravo financijske institucije kontroliraju točke koja teroristi i perači novca koriste kako bi novac ubacili u legalne financijske tokove (Martuscello, 2011:377).

4.2.5. V. Posebna preporuka – Međunarodna suradnja

Peta posebna preporuka zahtjeva od država da u najvećoj mogućoj mjeri surađuju s drugim državama, i to kroz:

1. razmjenu informacija koje se tiču financiranja terorizma kroz predviđene kaznenopravne mehanizme;
2. uskraćivanje „sigurnih luka“ osobama uključenim u financiranje terorizma;
3. izručenje osoba osuđenih za financiranje terorizma, terorističkih djela ili osoba koje pripadaju terorističkim organizacijama; i
4. osiguranje da se tvrdnja o političkoj motiviranosti ne priznaje kao opravdan razlog odbijanja zahtjeva za izručenje (MMF, 2003:29).

Pozivanjem na međunarodnu pravnu pomoć, ova posebna preporuka osigurava kooperaciju među državama s ciljem da se iskorijeni financiranje terorizma, koje predstavlja zajedničku prijetnju svim državama.

4.2.6. VI. Posebna preporuka – Alternativni sustavi prijenosa

Nakon što su prvih pet posebnih preporuka uspostavile okvir za kriminaliziranje, procesuiranje i kažnjavanje onih koji financiraju terorizam, posljednje četiri posebne preporuke FATF je usmjerio prema četiri pojave koje financijeri terorizma koriste kako bi izbjegli razotkrivanje prilikom prijenosa financijskih sredstava (Martuscello, 2011:378), od kojih se prva pojava odnosi na alternativne sustave novca i vrijednosti.

Šesta posebna preporuka usmjerena je protiv djelovanja onih tvrtki koje terorističke organizacije često koriste za prijenos svojih sredstava širom svijeta. Zahtjeva od svake države poduzimanje mjera koje će osigurati da „osobe i pravni subjekti, uključujući i posrednike, koji pružaju usluge prijenosa novca ili vrijednosti, uključujući prijenos preko neslužbenih sustava ili mreža prijenosa novca ili vrijednosti, trebaju dobiti odobrenje za rad ili biti registrirani i primjenjivati sve FATF preporuke koje se primjenjuju na banke i ne bankarske financijske institucije“ (FATF, 2010:3).

Osobe koje provode usluge prijenosa novca ili vrijednosti bez potrebne dozvole ili registracije trebale bi biti podložne administrativnim, građanskim ili kaznenim sankcijama. Također i subjekti koji su licencirani i registrirani za obavljanje poslova prijenosa novca ili vrijednosti, a to ne čine na način koji je u skladu s 40 + 9 FATF-ovih preporuka također bi trebali biti podložni određenim sankcijama (FATF, 2010:15).

4.2.7. VII. Posebna preporuka – Elektronički prijenos novca

„Poboljšanje transparentnosti svih vrsta transfera novca elektroničkim putem, unutar zemlje i međunarodno, cilj je VII. Posebne preporuke FATF-a, olakšavajući pri tome tijelima provođenja zakona da slijede elektronički prijenos novca od strane kriminalaca i terorista (Cindori, 2010:64).

Ova je preporuka ujedno i jedna od najvažnijih posebnih preporuka koja zahtjeva da svi elektronički transferi novca „uključuju točne i precizne informacije o pošiljatelju (ime, adresu i broj računa), prijenosima sredstava i povezanim porukama, pri čemu ti podatci trebaju ostati vidljivi uz prijenos ili povezane poruke tijekom cjelokupnog lanca plaćanja“ (FATF, 2010:3). Država također treba poduzeti mjere koje će osigurati da financijske institucije provode pojačanu kontrolu i nadzor prijenosa sredstava koji ne sadrži osnovne informacije o

pošiljatelju (FATF, 2010:3). Cindori objašnjava značenje izraza pojačana kontrola te kaže kako taj izraz „u VII. Posebnoj preporuci označava detaljno preispitivanje transakcije kako bi se odredilo da li određeni kriteriji koji se odnose na tu transakciju čine transakciju sumnjivom (podrijetlo u zemlji poznatoj po pružanju „sigurnih luka“ teroristima i terorističkim organizacijama) i tako jamčiti eventualnu prijavu nadležnim organima“ (Cindori, 2010:64).

Interpretativna bilješka napominje dva slučaja u kojima se ova Posebna preporuka ne koristi, a to su:

1. za bilo koji transfer koji proizlazi iz određene transakcije, a obavlja se kreditnom ili debitnom karticom, ako broj te kartice prati sve transfere koji proizlaze iz te transakcije; i
2. kod transfera u kojima jedna financijska institucija šalje novac drugoj financijskoj instituciji (FATF, 2010:18).

4.2.8. VIII. Posebna preporuka – Neprofitne organizacije

Međunarodni standard za borbu protiv financiranja terorizma zlouporabom neprofitnog sektora uređen je VIII. Posebnom preporukom. U skladu s ovom preporukom države prvenstveno moraju izvršiti pregled svoje zakonske regulative i utvrditi primjenjivost takve regulative na entitete koji mogu biti korišteni u svrhu financiranja terorizma. Drugi dio ove preporuke pobliže se bavi neprofitnim organizacijama. Ističe se posebna izloženost neprofitnog sektora aktivnostima financiranja terorizma te se od država traži da spriječe takvu zlouporabu (Pedić, 2010:149) i to:

1. od strane terorističkih organizacija koje se predstavljaju kao zakoniti subjekti;
2. za iskorištavanje zakonitih subjekata kao kanala za financiranje terorizma, kao i zbog izbjegavanja mjera oduzimanja imovine; i
3. za skrivanje ili prikrivanje potajnih skretanja sredstava koja su namijenjena u zakonite svrhe u korist terorističkih organizacija. (FATF, 2010:3).

Interpretativna bilješka koja prati VIII. Posebnu preporuku naglašava kako države trebaju poduzeti korake za promicanje djelotvornog nadzora neprofitnog sektora, tako da:

1. Nefitne organizacije trebaju posjedovati informacije o svrsi i ciljevima njihove djelatnosti te identitetu osoba unutar same organizacije. Te informacije trebaju biti javno dostupne.
2. Nefitne organizacije trebaju izdavati godišnja financijska izvješća s detaljnim informacijama njihovih prihoda i rashoda.
3. Nefitne organizacije trebaju biti licencirane i registrirane.
4. Nefitne organizacije trebaju podlijevati odgovarajućim kontrolama kojima bi se potvrdilo da su sva sredstva u potpunosti prikupljena i potrošena u skladu s navedenom svrhom i ciljevima dotične organizacije.
5. Nefitne organizacije trebaju provoditi politiku poznavanja svojih korisnika i suradnika, te trebaju dokumentirati identitete značajnih donatora, kao i poštovati njihove zahtjeve za tajnošću.
6. Nefitne organizacije trebaju čuvati zapise domaćih i međunarodnih transakcija (koji su dovoljno detaljni kako bi se potvrdilo da su sredstva utrošena na način koji je u skladu sa svrhom i ciljevima organizacije) u razdoblju od najmanje 5 godina te ih učiniti dostupnima odgovarajućim vlastima.
7. Nadležni organi trebaju nadzirati usklađenost nefitnih organizacija s važećim zakonodavstvom te ih sankcionirati u slučaju nepravilnosti (FATF, 2010:22-23).

4.2.9. IX. Posebna preporuka – Prijenos gotovine

Ova je Posebna preporuka naknadno donesena, kad je nakon istraga terorističkog napada na SAD 2001. godine postalo jasno da se dio novca potrebnog za izvršenje napada osobno, fizički prenosio preko granice ili su to za nekog drugog radili dostavljači novca u gotovini (Cindori, 2010:62).

IX. Posebna preporuka zahtjeva od država da donesu zakonske mjere za otkrivanje i prijavljivanje prekograničnog fizičkog prijenosa gotovine i vrijednosnih papira, ali i njihovo zadržavanje ili oduzimanje ukoliko postoji sumnja da su povezani s financiranjem terorizma ili pranjem novca, ili koji su lažno prijavljeni ili je dano lažno očitovanje. Preporuka zahtjeva od država da uvedu djelotvorne, razmjerne i vrlo visoke kazne koje bi trebale poslužiti kao sankcije odvrćanja od takvog djelovanja (FATF:2010:3).

4.3. EU u borbi protiv financiranja terorizma

EU je svoje zakonodavstvo za borbu protiv financiranja terorizma uredila usvajanjem brojnih direktiva i uredbi koje svoje osnove imaju u IX. FATF-ovih Posebni preporuka. U tablici se nalazi pregled zakonskog okvira EU-a te odgovarajuće FATF Posebne preporuke.

Tablica 3: Pregled EU zakonodavstva i odgovarajućih FATF Posebni preporuka:

EU ZAKONODAVSTVO	FATF IX POSEBNIH PREPORUKA
Uredba (EZ) br. 2580/2001 o zamrzavanju sredstava osumnjičenima za terorizam; Zajedničko stajalište 2001/931/ZVSP	Ratifikacija i primjena UN instrumenata (I. PP); Zamrzavanje i konfiskacija terorističkih sredstava (III. PP)
Uredba (EZ) br. 881/2002 o implementaciji UN-ovih sankcija Al Qaeda i talibanskom režimu	Ratifikacija i primjena UN instrumenata (I. PP); Zamrzavanje i konfiskacija terorističkih sredstava (III. PP)
Treća Direktiva 2005/60/EZ o sprječavanju korištenja finansijskih sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma	Ratifikacija i primjena UN instrumenata (I. PP) Kriminalizacija financiranja terorizma i s tim povezano pranje novca (II. PP) Zamrzavanje i konfiskacija terorističkih sredstava (III. PP) Prijavljivanje sumnjivih transakcija koje se odnose na terorizam (IV. PP) Međunarodna suradnja (V. PP) Alternativni sustavi prijenosa (VI. PP) Elektronički prijenos novca (VII. PP)
Uredba (EZ) br. 1889/2005 o kontrolama gotovine koja se unosi u ili iznosi iz Zajednice	Prijenos gotovine (IX. PP)
Uredba (EZ) 1781/2006 o podacima o uplatitelju koji su priloženi uz prijenose finansijskih sredstava	Elektronički prijenos novca (VII. PP)
Direktiva 2007/64/EZ o platnim uslugama na unutarnjem tržištu	Alternativni sustavi prijenosa (VI. PP)

Izvor: Wesseling, 2014:12

Treba napomenuti da se zakonodavstvo EU-a po pitanju financiranja terorizma oblikovalo kroz četiri direktive, od kojih se prve dvije uopće nisu bavile pitanjem financiranja terorizma već samo problematikom pranja novca. „Tek se 3. Direktiva, donesena 2005.

godine, pozabavila tim pitanjem. Odredbe Prve direktive o sprječavanju pranja novca iz 1991. godine uglavnom su bile utemeljene na tadašnjim preporukama FATF-a pa se nisu doticale problematike financiranja terorizma. Ta direktiva zamijenjena je 2001. godine Drugom direktivom Europskog parlamenta i Vijeća, koja je proširila broj obuhvaćenih kaznenih radnji na koje se primjenjuje i krug obveznika; međutim, kao ni prethodna, nije u svom fokusu imala područje financiranja terorizma“ (Pedić, 2010:151).

4.3.1. Treća EU Direktiva o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma (Treća direktiva)

2005. godine EU donosi Treću direktivu (2005/60/EZ) o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma. Cindori naglašava kako se Trećom direktivom osnažuju postojeće mjere sprječavanja pranja novca, a značaj terorizma podiže se na višu razinu (Cindori, 2010:86). Uvođenje problematike financiranja terorizma u zakonodavstvo EU-a o sprječavanju pranja novca svjedoči važnosti tog zakonodavstva kao glavne komponente pri sprječavanju financiranja terorizma.

Treća se direktiva također ističe po tome što uvodi pristup temeljen na riziku koji je mnogo fleksibilniji od pristupa koji zahtjeva fiksne norme, a koji je zastupljen u prve dvije direktive te omogućuje obvezniku usmjeravanje resursa tamo gdje su najpotrebniji. Takav pristup „zahtjeva posebne postupke za situacije visokog odnosno niskog rizika“ (Cindori, 2010:86). Wesseling napominje kako se, zahvaljujući pristupu temeljenom na riziku, sve transakcije kontinuirano prate pa zbog toga sumnjive transakcije gotovo odmah budu uočene (Wesseling, 2014:14).

Treća direktiva ima 3 proklamirana cilja s obzirom na borbu protiv financiranja terorizma:

1. identifikaciju klijenata i praćenje njihovih transakcijskih podataka u svrhu otkrivanja terorista i njihovih suradnika prije terorističkog napada;
2. prekid terorističkih aktivnosti uskraćujući teroristima (sumnjivcima) pristup njihovim sredstvima i novcu; i
3. povećanje stabilnosti i povjerenja u financijski sustav suzbijajući korištenje istog za prijenos novca u terorističke svrhe (Wesseling, 2014:14).

Posebnost Treće direktive je upravo u njenom preventivnom učinku u borbi protiv terorizma koji se zasniva na dubinskoj analizi stranke, prema kojoj regulatorni subjekti moraju prikupiti podatke o identitetu svojih stranaka, bilježiti i analizirati izvršene transakcije te svaku sumnjivu transakciju prijaviti nacionalnoj financijsko - obavještajnoj jedinici (FIU). Cindori napominje kako „ovisno o vrsti stranke ili poslovnog odnosa dubinska analiza može biti pojednostavljena ili pojačana, ovisno o situacijama koje po svojoj prirodi predstavljaju povećani ili smanjeni rizik od pranja novca i financiranja terorizma“ (Cindori, 2010:89). Članak 8. stavak 1. Treće direktive propisuje mjere dubinske analize. Te mjere obuhvaćaju:

- (a) identifikaciju stranaka i provjeru identiteta stranaka na temelju dokumenata, podataka ili informacija dobivenih iz pouzdanog i neovisnog izvora;
- (b) identifikaciju, po potrebi, stvarnog vlasnika i poduzimanje odgovarajućih mjera i mjera koje se temelje na ocjeni rizika za provjeru identiteta stranke kako bi se institucija ili osoba na koje se primjenjuje ova Direktiva mogla uvjeriti da zna tko je stvarni vlasnik, uključujući u pogledu pravnih osoba, trustove i slične pravne aranžmane, poduzimanjem mjera koje se temelje na ocjeni rizika i ostalih odgovarajućih mjera potrebnih za razumijevanje vlasničke i kontrolne strukture stranke;
- (c) prikupljanje informacija o svrsi i namjeni poslovnog odnosa;
- (d) provođenje stalnog praćenja poslovnih odnosa uključujući i kontrolu transakcija tijekom poslovnog odnosa kako bi se osiguralo da su transakcije koje se obavljaju u skladu sa saznanjima dotične institucije ili osobe o stranci, poslovnom profilu i rizičnosti te, po potrebi, izvoru sredstava i osiguravanje ažuriranja dokumentacije, podataka ili informacija koje se vode (EU, 2005/60/EZ).

„Iako su navedene mjere obigatorne naravi, institucijama i osobama je dozvoljeno određivanje opsega njihove primjene, ovisno o riziku i vrsti stranke, poslovnog odnosa, proizvoda ili transakcije“ (Cindori, 2010:90).

Članak 7. propisuje u kojim se slučajevima primjenjuju mjere dubinske analize stranke:

- (a) prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa;
- (b) prilikom obavljanja povremenih transakcija u iznosu od 15 000 EUR ili više, bez obzira obavlja li se transakcija u obliku jedne operacije ili više operacija koje se čine povezanim;

- (c) kad postoji sumnja na pranje novca ili financiranje terorizma, bez obzira na sva moguća odstupanja, izuzeća ili pragove;
- (d) kad postoje sumnje u istinitost ili primjerenost prethodno dobivenih identifikacijskih podataka o stranci (EU, 2005/60/EZ).

4.3.2. Četvrta EU Direktiva o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma (Četvrta direktiva)

Četvrta EU Direktiva (2015/849) o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma, koja je stupila na snagu 26. lipnja 2015. godine zamijenit će Treću direktivu te će je zemlje članice morati prenijeti u nacionalna zakonodavstva do 26. lipnja 2017. godine. Nastala je kao „odgovor na promjenjivu prirodu pranja novca i financiranja terorizma, koje je olakšano konstantnim razvojem tehnologije i sredstava koja su kriminalcima na raspolaganju“ (Wesseling, 2014:15). Ova Direktiva predstavlja posljednju značajnu nadogradnju europskog zakonodavstva na području pranja novca i financiranja terorizma.

Kao i Treća direktiva i ova je utemeljena na procjeni rizika. U ovoj je Direktivi prepoznata važnost i propisana je obveza izrade pisane procjene rizika (članak 6. stavci 1 i 2). Te procjene rizika moraju biti dokumentirane, ažurirane i dostupne vlastima na upit. „Države članice osiguravaju da pri provedbi nadzora temeljem procjene rizika nadležna tijela:

1. jasno shvaćaju rizik od pranja novca i financiranja terorizma prisutan u državi članici;
2. imaju izravan i neizravan pristup svim relevantnim informacijama o specifičnim domaćim i međunarodnim rizicima povezanim sa strankama, proizvodima i uslugama obveznika; i
3. temelje učestalost i intenzitet izravnog i neizravnog nadzora na profilu rizika obveznika te na rizicima od pranja novca i financiranja terorizma prisutnima u državi članici“ (Pezer Blečić, 2014:44).

Politike, kontrole i postupci koje države članice osiguravaju kako bi obveznici mogli djelotvorno upravljati rizicima od pranja novca i financiranja terorizma podrazumijevaju: modele praksi upravljanja rizikom, dubinsku analizu stranke, izvješćivanje, vođenje

evidencije, unutarnju kontrolu, upravljanje usklađenošću, provjeru zaposlenika te, ako je moguće, neovisnu revizorsku funkciju za testiranje unutarnjih politika (EU, 2015/849).

Dubinska analiza stranke i u ovoj je Direktivi, baš kao i u Trećoj, ključni element u sustavu otkrivanja i sprječavanja financiranja terorizma. Četvrta direktiva propisuje dodatne slučajeve, uz one iz Treće direktive, u kojima je potrebno poduzeti mjere dubinske analize stranke:

1. prilikom izvršavanja povremene transakcije koja predstavlja prijenos novčanih sredstava, a premašuje iznos od 1 000 EUR-a;
2. u slučaju fizičkih ili pravnih osoba koje trguju robom, prilikom obavljanja povremenih gotovinskih transakcija u iznosu od 10 000 EUR-a ili više, ne uzimajući u obzir je li transakcija jednokratna ili je sačinjena od više transakcija koje se čine povezanim; i
3. za pružatelje usluga igara na sreću, prilikom preuzimanja dobitka, stavljanja uloga, ili u oba slučaja, prilikom izvršavanja transakcija iznosu od 2 000 EUR-a ili više ne uzimajući u obzir je li transakcija jednokratna ili je sačinjena od više, transakcija koje se čine povezanim (EU, 2015/849).

Četvrta direktiva snažan naglasak stavlja na jačanje nacionalne i međunarodne suradnje i to na način da zahtjeva od država članica da potiču svoja nadležna tijela da pružaju najširi raspon prekogranične suradnje za svrhu Direktive koja također obvezuje države članice da osiguraju međusobnu suradnju FIU-ova u najvećoj mogućoj mjeri, bez obzira na njihovu organizaciju i institucionalni okvir.

4.3.3. Akcijski plan za jačanje borbe protiv financiranja terorizma

Teroristički napadi iz 2015. godine u Europskoj uniji, ali i izvan nje, pokazali su potrebu za jakim koordiniranim odgovorom EU-a u borbi protiv terorizma, a napose u borbi protiv financiranja terorizma. Ističe se kako „današnji sigurnosni izazovi traže odlučnu, brzu i usuglašenu reakciju za modernizaciju odgovarajućeg zakonodavstva, osiguravanje njegove potpune provedbe, bolju suradnju te razmjenu ključnih informacija“ (Europska komisija, 2016:2). Akcijski plan koji je donesen u veljači 2016. godine prepoznaje dva glavna smjera djelovanja u svrhu ispunjenja tog cilja:

1. sprječavanje prijenosa sredstava i identifikacija izvora financiranja terorizma; i
2. dodatno destabiliziranje izvora prihoda teroristima uništavanjem njihove sposobnosti da uopće prikupe sredstva (Europska komisija, 2016:3)

Akcijski plan predviđa provođenje određenih mjera kako bi se postigla ova dva cilja:

1. pojačati mjere temeljne identifikacije te protumjere u odnosu na treće zemlje visokog rizika;
2. osigurati da su platforme za konverziju virtualnih valuta pokrivene Četvrtom direktivom;
3. boriti se protiv financiranja terorizma putem anonimnih instrumenata za plaćanje unaprijed;
4. osigurati FIU-ima pristup informacijama i razmjenu informacija među njima;
5. osigurati FIU-ima pristup centraliziranim registrima bankovnih računa i računa za plaćanje te elektroničkom sustavu za dohvat podataka;
6. donijeti zakonodavni prijedlog protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima te divljom florom i faunom; i
7. pojačati suradnju s trećim zemljama (European Commission, 2016:1).

5. REPUBLIKA HRVATSKA U BORBI PROTIV FINANCIRANJA TERORIZMA

5.1. Zakonodavni okvir

Zakonodavni okvir za sprječavanje financiranja terorizma u RH svoje konture počinje dobivati donošenjem Nacionalne strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma 2008. godine. Tom su strategijom, između ostalog, definirane mjere prevencije i suzbijanja terorizma, a jedna od tih mjera je i mjera „onemogućavanja financiranja, prikupljanja sredstava ili pomaganja na bilo koji način terorističkim organizacijama ili osobama koje se dovode u vezu s terorizmom“ (NN 108/2015).

Svoj sadašnji oblik, zakonodavni okvir RH za sprječavanje financiranja terorizma dobiva 1. siječnja 2009. godine, kad na snagu stupa Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma – NN 87/08. Taj je zakon u potpunosti usklađen s Trećom direktivom EU-a o sprječavanju korištenja financijskih sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma. Osim ovog Zakona, financiranje terorizma uređeno je i Kaznenim zakonom – NN125/11.

Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, financiranje terorizma je definirano kao osiguravanje ili prikupljanje sredstava, odnosno pokušaj osiguravanja ili prikupljanja sredstava, zakonitih ili nezakonitih, na bilo koji način, izravno ili neizravno, s namjerom da se upotrijebe ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u cijelosti ili dijelom, za počinjenje terorističkog kaznenog djela, od strane terorista ili terorističke organizacije; dok je rizik od financiranja terorizma definiran kao rizik da će stranka zlouporabiti financijski sustav za financiranje terorizma, odnosno da će neki poslovni odnos, transakcija ili proizvod biti posredno ili neposredno upotrijebljeni za financiranje terorizma (Ministarstvo financija, 2012:7).

Ministarstvo financija RH donijelo je i 9 pravilnika koji detaljnije propisuju provođenje određenih odredbi Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma:

1. Pravilnik o obavješćivanju Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama i osobama;
2. Pravilnik o obavješćivanju Ureda za sprječavanje pranja novca o gotovinskoj transakciji u vrijednosti od 200.000,00 kuna i većoj te o uvjetima pod kojima obveznici za određene stranke nisu dužni obavješćivati Ured o gotovinskoj transakciji;

3. Pravilnik o kontroli unošenja i iznošenja gotovine u domaćoj ili stranoj valuti preko državne granice;
4. Pravilnik o načinu i rokovima obavješćivanja Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama i osobama te vođenje evidencija od strane odvjetnika, odvjetničkih društava, javnih bilježnika, revizorskih društava i samostalnih revizora;
5. Pravilnik o sadržaju i vrsti podataka o uplatitelju koji prate elektronički prijenos novčanih sredstava, o obvezama pružatelja usluga plaćanja i o iznimkama od obveze prikupljanja podataka pri prijenosu novčanih sredstava;
6. Pravilnik o određivanju uvjeta pod kojima obveznici svrstavaju stranke u stranke koje predstavljaju neznatan rizik za pranje novca ili financiranje terorizma;
7. Pravilnik o uvjetima pod kojima obveznici Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma mogu mjere dubinske analize stranke prepustiti trećim osobama;
8. Pravilnik o načinu i rokovima dostavljanja podataka Uredu za sprječavanje pranja novca o kaznenom djelu pranja novca i financiranja terorizma; i
9. Pravilnik o načinu i rokovima dostavljanja podataka Ureda za sprječavanje pranja novca o prekršajnim postupcima.

5.2. Sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u RH – institucionalni okvir²

Kako na međunarodnoj razini, tako i na razini RH, borba protiv financiranja terorizma neodvojiva je od borbe protiv pranja novca. Kako Zakon za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma i međunarodni standardi određuju, sustav za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma nije u nadležnosti samo jedne institucije već je to sustav u kojem su zakonski definirane uloge svih sudionika kao i njihova međusobna interakcija i suradnja. Taj sustav čine:

1. tijela prevencije;
2. nadzorna tijela;
3. Ured za sprječavanje pranja novca;
4. tijela kaznenog progona; i

² prema: <http://www.mfin.hr/hr/sprjecavanje-pranja-novca> (pristupljeno: 27. siječnja 2017.)

5. pravosuđe.

Slika 1 prikazuje shemu sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u RH.

Slika 1: Shema sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u RH:

Izvor: Ministarstvo financija, 2012:4

5.2.1. Tijela prevencije

Tijela prevencije u ovom sustavu su obveznici u koje se ubrajaju: banke, štedne banke, kreditne unije, ovlašteni mjenjači, osiguravajuća društva, priređivači igara na sreću, brokeri, odvjetnici, javni bilježnici, porezni savjetnici itd. Ključni element ovog sustava je obveza banaka i drugih obveznika koji su predviđeni Zakonom da obavještavaju Ured za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama kad banke i drugi obveznici utvrde sumnju na pranje novca i financiranje terorizma, bez obzira na visinu transakcije te da to učine prije izvršenja sumnjive transakcije uz obrazloženje razloga za sumnju na pranje novca i financiranje terorizma.

5.2.2. Nadzorna tijela

Ova tijela obavljaju nadzor nad obveznicima u pogledu primjene mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Ta su tijela:

1. Hrvatska narodna banka (HNB) – ima ulogu nadzora provedbe Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma kod banaka i drugih kreditnih institucija;

2. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) – ima ulogu nadzora provedbe Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma kod sudionika tržišta kapitala, fondova i osiguranja;
3. Financijski inspektorat – ima ulogu nadzora provedbe Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, kao primarni nadzornik, u sektoru tzv. nebankovnih financijskih institucija (mjenjačnica, pružatelja usluga transfera novca, itd.), te u sektoru profesionalnih djelatnosti (odvjetnici, javni bilježnici, računovođe, revizori i porezni savjetnici);
4. Porezna uprava – ima ulogu nadzora provedbe Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma kod priređivača igara na sreću; ona također provjerava poštuju li domaće pravne i fizičke osobe propisano ograničenje naplate u gotovini u iznosu preko 105.000, 00 kn, odnosno u poslovima s nerezidentima u vrijednosti preko 15.000, 00 EUR-a; i
5. Carinska uprava – nadzire prijenos gotovine preko državne granice.

5.2.3. Ured za sprječavanje pranja novca – FIU RH

Ured za sprječavanje pranja novca pozicioniran je u okviru Ministarstva financija, a utemeljen je Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma. „Prilikom osnivanja Ureda RH je slijedila praksu većine zemalja koje se, izabравši administrativni model, svoj Ured osnovalе u sustavu Ministarstva financija kao samostalnu jedinicu“ (Cindori, 2010:182) koja je potpuno operativno neovisna i autonomna u svom postupanju. Predstavlja financijsko – obavještajnu i središnju nacionalnu jedinicu koja prikuplja, pohranjuje, analizira i dostavlja podatke, informacije i dokumentaciju o sumnjivim transakcijama nadležnim državnim tijelima na daljnje postupanje u cilju sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Njegove zadaće su:

1. analitičko – obavještajna zadaća – podrazumijeva obradu sumnjivih transakcija te dostavljanje slučajeva, u kojima je potvrđena sumnja, na daljnje postupanje nadležnim tijelima;
2. međuinstitucionalna suradnja – suradnja sa svim nadležnim državnim tijelima u svrhu sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma;
3. međunarodna suradnja – suradnja sa stranim FIU-ima, drugim stranim tijelima i međunarodnim organizacijama;

4. preventivno djelovanje – putem administrativnog nadzora i izobrazbe obveznika i drugih državnih tijela; i
5. objavljivanje statističkih podataka i obavještanje javnosti.

5.2.4. Tijela kaznenog progona i pravosuđe

Tijela kaznenog progona su: policija, državno odvjetništvo, SOA, USKOK, itd. Navedena tijela provode izvide i financijske istrage postupajući po predmetima iniciranim od strane Ureda za sprječavanje pranja novca, po predmetima drugih tijela iz sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, te na svoju vlastitu inicijativu.

Pravosuđe je završna instanca ovog sustava gdje se pred sudovima provode kazneni postupci za kaznena djela pranja novca i financiranja terorizma koji su inicirani od strane svih nadležnih tijela iz sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

6. ZAKLJUČAK

Terorizam je pojava koja predstavlja najveću opasnost za globalnu sigurnost, pogotovo u ovom stadiju globalnog društva kad s napretkom tehnologije dolazi do velike promjene u samom karakteru terorizma, gdje terorističkim organizacijama postaju dostupni brojni benefiti modernog društva, što na kraju rezultira povećanom ranjivošću tog društva. Svrha ovog rada bila je prikazati međunarodni okvir za sprječavanje financiranja terorizma, bazirajući se pritom na mjere koje propisuje međunarodna zajednica, kako bih dao odgovor na postavljeno istraživačko pitanje. Nakon terorističkih napada na SAD 11. rujna 2001. godine međunarodna je zajednica poduzela neke važne korake kako bi pojačala svoju borbu protiv financiranja terorizma. Kako je prikazano u radu, UN donosi neke važne konvencije i rezolucije, FATF proširuje svoj mandat u borbi protiv pranja novca na borbu protiv financiranja terorizma i donosi ključnih IX Posebnih preporuka koje su poslužile za razvoj i revidiranje europskog zakonodavstva na području borbe protiv financiranja terorizma. No međunarodna je borba protiv financiranja terorizma i dalje daleko od potpunog uspjeha zbog činjenice da se terorističke organizacije bez većih problema konstantno prilagođavaju novonastalim uvjetima i novim oblicima financiranja. Nakon što sam razmotrio i prikazao međunarodni sustav za sprječavanje financiranja terorizma i uzeo u obzir događanja na globalnoj sceni, mogu zaključiti kako se moja početna hipoteza pokazala točnom jer unatoč visoko razvijenom međunarodnom sustavu, terorističke organizacije i dalje pronalaze načine na koje će financirati svoje pogubno djelovanje. Međunarodni naponi da se spriječi financiranje terorizma su veliki i ulaže se velika pozornost i energija u izradu i implementaciju najmodernijih i najučinkovitijih mehanizama borbe, što je vidljivo na primjeru EU-a, ali terorističke su organizacije uvijek korak ispred i spremno odgovaraju na sve izazove koje im predstavlja razvoj međunarodnih antiterorističkih mehanizama.

Kako bi djelovanje međunarodne zajednice na ovome području bilo što učinkovitije smatram kako je prvenstveno potrebno postići konsenzus oko same definicije terorizma jer bi postojanje te općeprihvaćene definicije omogućilo lakšu suradnju, kako na međunarodnoj tako i na bilateralnoj razini pojedinih država. Osim donošenje jedne ovakve definicije, napredak u borbi protiv financiranja terorizma i samog terorizma kao takvog iziskuje jaču međunarodnu suradnju prije svega na području razmjene obavještajnih podataka koje države i dalje nevoljko razmjenjuju, oslanjajući se prvenstveno na osiguranje svoje vlastite sigurnosti u uvjetima u kojima je tu sigurnost moguće osigurati samo recipročnom suradnjom svih subjekata međunarodne zajednice.

7. POPIS LITERATURE

1. Bantekas, Ilias (2003) The International Law of Terrorist Financing: The American Journal of International Law, Vol. 97, No. 2: 315-333
2. Bilandžić, Mirko (2010) Sjeme zla: Elementi sociologije terorizma, Zagreb: Plejada Synopsis
3. Bolta, Damir (2010) Sprječavanje financiranja terorizma, Zagreb: Policija i sigurnost, god. 19, br. 4: 417-430
4. Cindori, Sonja (2010) Sustav sprječavanja pranja novca, Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu
5. Cronin, Audrey Kurth (2002 – 2003) Behind the Curve: Globalization and International Terrorism, Interlational Security, Vol. 27, No. 3: 30-58
6. Dalyan, Sener (2008) Combating the Financing of Terrorism – Rethinking Strategies for Success: Defence Against Terrorism Review, Vol. 1, No. 1: 137-153
7. Department of the Treasury (2015) National Terrorist Financing Risk Assessment, Washington D.C.: Department of the Treasury
8. Derenčinović, Davor (2002) Novi antiterorizam na razmeđu depolitizacije i dejuridizacije, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu 2002/3-4
9. European Commission (2016) Action plan to strengthen the fight against terrorist financing - Factsheet
10. Europska komisija (2016) Komunikacija Komisije Europskom parlamentu i Vijeću o Akcijskom planu za jačanje borbe protiv financiranja terorizma, Bruxelles: Europska komisija
11. Faith, David C. (2011) The Hawala System: Global Security Studies, Vol. 2, Issue 1: 23-33
12. FATF – GAFI (2008) Terrorist Financing, Paris: FATF – GAFi
13. FATF (2010) FATF IX Special Recommendations, Paris: FATF
14. FATF (2015) Emerging Terrorist Financing Risks, Paris: FATF
15. Freeman, Michael (2011) The sources of terrorist financing: theory and typology: Studies in Conflict & Terrorism, Vol. 34: 461-475
16. Haigner, Stefan D.; Schneider, Friedrich i Wakolbinger, Florian (2012) Combating money laundering anf the financing of terrorism – A survey, Berlin: European Security Economics
17. Hoffman, Bruce (2006) Inside Terrorism, New York: Columbia University Press

18. Howell, John (2007) The EU's Efforts in the Fight Against Terrorist Financing, European Commission
19. Lavallo, Roberto (2000) The International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, Max Planck Institut
20. Levi, Michael (2010) Combating the Financing of Terrorism – A History and Assessment of the Control of Treat Finance: British Journal of Criminology
21. Lizardo, Omar (2008) Defining and Theorizing Terrorism: A Global Actor – Centred Approach, Journal of World – Systems Research, Vol. XIV, No. 2: 91-118
22. Martuscello, Michael (2011) The FATF's Nine Special Recommendations – A Too Soft Approach to Combating Terrorism?: Touro International Law Review, Vol, 14, No. 2: 363-389
23. Ministarstvo financija RH (2012) Tipologije financiranja terorizma, Zagreb: Ministarstvo financija RH
24. MMF (2003) Suppressing the Financing of Terrorism – A Handbook for Legislative Drafting, Washington D.C.: MMF
25. Pedić, Žana (2010) Neprofitni sektor i rizik od financiranja terorizma, Dubrovnik: Ekonomska misao i praksa, god. XIX, br. 1:139-156
26. Perković, Davor i Mikac, Robert (2012) Izazovi i prijetnje narkoterorizma: Polemos, Vol. 15, Br. 2: 81-100
27. Pezer Blečić, Slavica (2014) Aktualnosti u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (Promjena međunarodnog regulatornog okvira), Hrvatska gospodarska komora
28. Tatalović, Siniša (2008) Sigurnost na početku XXI. stoljeća , u Tatalović, Siniša (ur.), Energetska sigurnost i kritična infrastruktura, Zagreb: Politička kultura
29. Wesseling, Mara (2014) Evaluation of EU measures to combat terrorist financing, European Parliament
30. Whittaker, David J. (2012) (ed.) The Terrorism Reader, London and New York: Routledge

Zakoni, direktive, strategije i rezolucije:

31. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, Narodne novine, 87/2008
32. Direktiva (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma

33. Direktiva 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma
34. Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma, Narodne novine, 108/2015
35. UN Resolution 1267 (1999)
36. UN Resolution 1373 (2001)

Internetske stranice:

37. Ministarstvo financija RH: <http://www.mfin.hr/hr/sprjecavanje-pranja-novca>
(pristupljeno: 27 siječnja 2017.)

Sažetak:

Ovaj rad pokušava prikazivanjem međunarodnog sustava za sprječavanje financiranja terorizma odgovoriti na pitanje uspješnosti tog sustava. Terorizam je jedan od najsloženijih fenomena današnjeg svijeta te zasigurno najizazovnija pojava društva u kojem živimo i kao takav zahtijeva dubinsku analizu svih svojih aspekata u svrhu što učinkovitije borbe protiv istoga. U prvom djelu rada prikazan je način na koji se terorističke organizacije financiraju: izvori njihovih sredstava, načini prijenosa tih sredstava te je prikazano na što sve terorističke organizacije i teroristi troše ta sredstva. Drugi dio rada prikazuje međunarodni okvir za sprječavanje financiranja terorizma i to: UN-ove konvencije i rezolucije, FATF-ove Posebne preporuke i europsko zakonodavstvo o sprječavanju korištenja financijskog sustava za pranje novca i financiranje terorizma. Na kraju je prikazan zakonodavni i institucionalni okvir Republike Hrvatske za sprječavanje financiranja terorizma. Zaključuje se kako je međunarodna borba protiv financiranja terorizma i dalje daleko od potpunog uspjeha zbog činjenice da se terorističke organizacije bez većih problema konstantno prilagođavaju novonastalim uvjetima i novim oblicima financiranja.

Ključne riječi: terorizam, financiranje terorizma, sustav za sprječavanje financiranja terorizma, pranje novca, UN, FATF, EU, Republika Hrvatska

Abstract:

This paper attempts to show international system for prevention of the financing of terrorism and to answer the question of its efficiency. Terrorism is one of the most complex phenomena of today's world and certainly the most challenging phenomena of society in which we live, and as such requires an in-depth analysis of all its aspects in order to ensure a more efficient fight against it. In the first part of the paper it is shown the way in which terrorist organizations are being financed: sources of their funds, methods of transfer of these funds, and it shows on what the terrorist organizations and terrorists spend these funds. In the second part of the paper it is shown the international framework for the prevention of terrorist financing: UN conventions and resolutions, FATF Special recommendations and European legislation on the prevention of the use of the financial system for money laundering and terrorist financing. Finally the author shows the legislative and institutional framework for the Croatian fight against terrorist financing. Author concludes that the international fight against terrorist financing is still far from a complete success due to the fact that the terrorist organizations, without major problems, constantly adapt to new conditions and new forms of financing.

Key words: terrorism, terrorist financing, system for prevention of the financing of terrorism, money laundering, UN, EU, FATF, Republic of Croatia